

НЕВЕНА КАВАЛДЖИЕВА: СЦЕНОГРАФЪТ РИСУВА КАРТИНИ ПО СЦЕНАТА ИНТЕРВЮ НА АНГЕЛИНА ГЕОРГИЕВА

Ангелина Георгиева: Във Вашата работа като сценограф създавате впечатлението, че имате вкус към функционалната и комуникативна сценография и окрупнената предметна среда. Що се отнася до визията на спектакъла, като че ли извеждате образността, заложена в текста – като метафора или чрез акцентирани символи... Може ли да се каже, че тези особености са проек-

„Развратникът“ – Е.-Е. Шмит, театър „София“, сцен. Невена Кавалджиева, реж. Здр. Митков, 2003

ция на Вашата представа за театъра и за мястото на човека в света?

Невена Кавалджиева: Общо взето, не съм привърженичка на метафоричната сценография. Поне не на онази от 1970-те години, свързана със съветските художници и изобщо със световните тогава сценографски течения, които по онова време създадоха революция. Този тип едри, крупни метафори не са по мой вкус... Метафората присъства по по-деликатен начин като средство за подпомагане въображението на зрителя... А моята представа за театъра... Днес ние работим със средствата на един съвременен режисьорски театър. Режисьорът и художникът провеждат своя идея за това изкуство, подчинена, разбира се, на някаква драматургия, която все пак е водеща... Художникът трябва да работи за идеята на режисьора и в това няма нищо отграбващо го – напротив. Като актьорите, така и сценографът имат своя сфера, в която могат да се изразят максимално.

Ангелина Георгиева: Доколко сценографията е авторско изкуство, има своя автономна „зона“, надхвърляща режисьорската визия?

Невена Кавалджиева: В синтетичното изкуство „театър“ всеки има своята област на авторство, която никой не може да ти отнеме. Сценографията е само един от компонентите и нейните средства са живопис или някаква самостоятелна изява. И в то-

Ва е нейната прелест – че твоят талант е в това да усетиш драматургията, жанра, да разбереш исканията на режисьора и да предлагаш много неща, които в крайна сметка трябва да обслужват режисьорското решение, за да може режисьорът да проведе и да осъществи идеята. Това е тайната на този творчески процес между режисьора и художника... Изобщо творческият процес между режисьора и художника е много специфичен, самият талант на сценографа е специфичен. Той не трябва да е само художник. В съвременния театър е необходимо той да има и режисьорско мислене.

Ангелина Георгиева: Бихте ли разширили виждането си за сценографа и като режисьор? Струва ми се, че в решенията Ви в постановката „Агската машина“ от Жан Кокто (реж. Здравко Митков, театър „София“, 1998 г.) сценографията Ви директно определя актьорската игра, нейната пластика и по този начин в голяма степен действително я „режисира“.

Невена Кавалджиева: Това решение категорично определя параметрите на актьорската игра като пространство. Актьорите играят в едър план, на голяма сцена, а се получава камерно излъчване, с много ограничен реквизит и ограничени възможности за движение. Но това крайно категорично решение да бъде като в „американски план“, разбира се, дойде и с одобрението на режисьора Здравко Митков. Така че тези решения се намират съвместно. Каквото и пространство да измисли художникът, то ще остане мъртво, ако не бъде обиграно от режисьора и в този смисъл нашето изкуство не може да съществува самостоятелно.

Ангелина Георгиева: Може би отговорността на сценографа е в това, че образността на спектакъла е най-директно въздействащата му страна.

Невена Кавалджиева: Да, защото театърът е визуално изкуство. Публиката много реагира на визията. В чужбина често има бурни аплодисменти на даден ефект в декора, на някои костюми. Това не остава незабелязано. Тези неща също въздействат на публиката.

Ангелина Георгиева: До каква степен според Вас сценографията е съпричастна към хода на развитие на останалите визуални изкуства, доколко тя си взаимодейства с тях? Направи ми впечатление например, че в сценографията Ви на „Хотел между моя и оня свят“ от Ерик-Еманюел Шмит (реж. Здравко Митков, театър „София“, 2003 г.) декорът напомня стила модерн...

Невена Кавалджиева: Да, сценографът трябва да познава историята на световното изкуство. Всички изкуства, както и съвременните визуални изкуства влияят върху театъра, както и той върху тях. В „Хотел между моя и оня свят“ – да, това е моето решение за този хотел. Някой друг би го направил ултрамодерен. Но за мен творчеството на Ерик-Еманюел Шмит, който е философ по образование, изключителен ерудит и много талантлив писател, е свързано с френската култура и изкуство, изобщо с Франция, която е център на световното изкуство. За мен беше по-любопитно да направя по-старинен хотел, отколкото някакъв съвременен, но безличен. Това е по-близо до моя натюрел. Цялата обстановка подсъзнателно създава особено възприемливо на публиката, внушава ѝ атмосфера на египетска гробница, която веднага свърз-

Ваме с Вярата в загробния живот. По-не аз така си мисля...

Ангелина Георгиева: Често употребявате думите сценограф и художник като синоними. Означава ли това, че мислите, че сценографът е на първо място художник?

Невена Кавалджиева: Да, това е художническа работа, защото сценографът всъщност рисува картини върху сцената с помощта на актьорите и декора. Но е възможно някой много добър живописец, скулптор или график, гениален художник да няма усет за театъра и да не може да прави това изкуство. Наистина талантът е специфичен.

Ангелина Георгиева: Какви собствени задачи поставяте за сценографията си?

Невена Кавалджиева: На първо място са чисто функционалните задачи. Тя не трябва да пречи, всичко трябва да е решено по изключително съвременен начин и да не остане незабелязана...

Ангелина Георгиева: Какво влагате в „съвременно“?

Невена Кавалджиева: Едно представление за мен е съвременно, когато достигне до зрителите и успее да ги развълнува, независимо дали произведението е класическо или съвременно. Важни са енергията, с която то се прави, енергията, с която играят актьорите, типът актьорска игра, която сценографията и костюмите обслужват, умението да се разказва. Това е добрият театър и затова той вълнува. Младите творци много често се стремят да шокират. И аз съм го правила навремето. Но знам, че новото е добре забравеното старо. Едно нещо действа съвременно и е откритие, когато подпомага, подплатява

разказа, когато е точно намерено и не дава паразитна информация на публиката със самоцелни неща, които могат да я объркат..

Ангелина Георгиева: Много съвременни сценографи и режисьори търсят взаимодействието между театралната образност и развитието на съвременните визуални медии с новите навици, които те създават у възприемателя. Но във вашата работа като че ли се противопоставяте на тези тенденции. Смятате ли, че днес сценографията трябва да посрещне нови предизвикателства?

Невена Кавалджиева: Да, доколкото театърът е поставен пред тях, разбира се, и сценографията като част от него, е в същото положение. Според мен силата на театъра е в това да остане по-беген. Може да използва съвременните технологии като част от устройството на сцената, на пултовете, на осветлението. Но да остави зрителя да гледа малко повече с „вътрешното“ си око. Ако един спектакъл е само прекалено зрелищен и ползва много техника, това би могло да убие актьорската игра, да я сведе до параметри, в които театърът ще прилича на домашно видео. Трябва да се намери балансът. Нищо измислено, съвременно, не може да бъде отречено, но трябва да бъде умело използвано. И най-важното е театърът да остане различен и жив.

Ангелина Георгиева: В този смисъл във вашите сценографии прави впечатление, че търсите изразителността дори на самия материал, който използвате – най-често оголено дърво и метал...

Невена Кавалджиева: И любимия ми черен плюш.

Ангелина Георгиева: Кое Ви провокира да изберете даген материал?

Невена Кавалджиева: Празната сцена е един Космос, който може да бъде така решен, и пространството да бъде използвано така причудливо, че зрителят да бъде изненадан, с цел, разбира се, да бъде подпомогнат един добър разказ. След това е много важно как художникът ще реши живописно спектакъла... Изобщо можеш да въздействаш с пространството и с цвета. По същия начин е и с други средства.

Ангелина Георгиева: Това е интересно, че визуалността е насочена да въздейства на сетивата, тя като че ли създава свой паралелен разказ...

Невена Кавалджиева: Да, така е – паралелен разказ, който подпомага основния. Важното е да има синхрон между режисьорския и сценографския разказ.

Ангелина Георгиева: Вие сте редовен участник на Пражкото квадриенале. Какви са впечатленията Ви от развита на Вашето изкуство в международен план?

Невена Кавалджиева: Това е любимото място на сценографите от цял свят. Впечатлението ми е, че въпреки съвременните технологии, продължават да са живи макетът, рисунката, ескизът, великолепните рисуванни скици. Съвременните компютърни проектирания могат да направят всичко и по всякакъв начин, но художниците продължават да творят това самостоятелно изкуство, създадено на ръка. В техните неща има толкова много живот и толкова изкуство, което не може да бъде предадено или заменено

но с нищо друго. Те имат самостоятелна стойност като произведения на изкуството. Да се нагяваме, че то няма да умре толкова лесно.

Ангелина Георгиева: Как според Вас се вписва българското участие в този международен контекст? Има ли нещо, което видимо да го отличава, може ли да се говори за национален облик?

Невена Кавалджиева: Смятам, че ние се вписваме достойно. Разбира се, може да се обобщава по държави и националности, но в крайна сметка си има автори. И в българските проекти е така. В Прага обикновено се оценяват сценографии на големи спектакли. Пак трябва да се оцени цялостния театър, а не само един художник.

Ангелина Георгиева: Много е интересно съвместното Ви решение с Мира Каланова на българския павилион, оформен като читалня, в която свободно може да се прелистват скици, да се разглеждат макети. И в тази концепция като че ли прозира Вашето изказване за отношението Ви към сценографа днес, към днешния човек...

Невена Кавалджиева: По финансови причини никога не можем да направим нещо по-сериозно и по-голямо. Разбира се, ние, българите, винаги изтъкваме това обстоятелство. Последното квадриенале беше истински героизъм от страна на всички колеги, които се въпрегнахме да го направим. Като хубавото изкуство, така и този павилион се прави с пари. Но въпреки ограничените средства, които ограничават и въображението, ми се струва, че направихме нещо прилично, което стоеше културно и съвременно.